

КОСТЕНКО Р. В. Методические основы профессионального обучения будущих экономистов к общему отчёту рынка валюты.

В статье раскрыты методические основы профессиональной подготовки будущих экономистов к фундаментальному анализу валютного рынка. Подчеркивается, что для успешного осуществления профессиональной деятельности на валютном рынке будущие экономисты должны овладеть необходимыми знаниями, умениями и навыками проведения его фундаментального анализа.

Ключевые слова: будущие экономисты, профессиональная подготовка, валютный рынок, фундаментальный анализ.

KOSTENKO R. V. Methodical bases of the vocational training of the future economists to the fundamental analysis of the currency market.

The article demonstrates methodical bases of vocational training of the future economists to the fundamental analysis of the currency market. For successful realization of professional activity in the currency market the future economists should take possession of necessary knowledge and skills of realization of its fundamental analysis.

Keywords: future economists, vocational training, currency market fundamental analysis.

**Кравченко І. М.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова**

ПРАКТИЧНА ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНА ПІДГОТОВКА В УЧИТЕЛЬСЬКИХ ІНСТИТУТАХ УКРАЇНИ (ДРУГА ПОЛОВИНА ХІХ – ПОЧАТОК ХХ СТ.)

Проаналізовано процес становлення і розвитку практичної професійно-педагогічної підготовки в учительських інститутах України другої половини ХІХ – початку ХХ ст., актуалізовано досвід їх діяльності в сучасних умовах модернізації національної педагогічної освіти.

Ключові слова: практична професійно-педагогічна підготовка, учительський інститут, педагогічна практика, музейна практика.

В умовах реформування вищої педагогічної освіти, підвищення її якості, забезпечення її мобільності, привабливості, конкурентоспроможності на ринку праці гостро постає питання вдосконалення системи практичної підготовки студентів педагогічних спеціальностей. Така система, у першу чергу, має створюватися на основі національних надбань світового значення. У зв'язку з цим актуальним стає вивчення історичного досвіду практичної професійно-педагогічної підготовки, зокрема, в учительських інститутах України другої половини ХІХ – початку ХХ ст.

Історія професійно-педагогічної підготовки вчителя в Україні періоду ХІХ – початку ХХ ст. досліджувалася В. Белашовим, А. Булдою, Л. Вовк, О. Глузманом, М. Гурець, Н. Дем'яненко, І. Зайченком, Л. Задорожною,

І. Кліцаковим, М. Кузьміним, О. Лавріненком, М. Лескевичем, О. Лук'янченко, В. Майбородою, І. Прудченко, Н. Рудницькою, Л. Семеновською, В. Халамендиком та ін. Водночас, здійснений аналіз науково-педагогічної літератури і дисертаційних досліджень засвідчує, що проблема обґрунтування цілісного процесу становлення і розвитку практичної професійно-педагогічної підготовки в учительських інститутах України другої половини ХІХ – початку ХХ ст. не була предметом системного вивчення.

Метою статті є обґрунтування процесу становлення і розвитку практичної професійно-педагогічної підготовки в учительських інститутах України другої половини ХІХ – початку ХХ ст., актуалізація досвіду їх діяльності в сучасних умовах модернізації національної педагогічної освіти.

Особливістю професійно-педагогічної підготовки в учительських інститутах була її практична спрямованість. Зокрема, у "Положенні про учительські інститути" (1872 р.) зазначалося, що для "практичних вправлянь у викладацькій діяльності при кожному учительському інституті відкривається однокласне чи двокласне міське училище" [9, с. 1188]. Воно мало слугувати базою для проходження педагогічної практики, яка відбувалась у старшому, т.б. ІІІ кл. Право встановлювати "Правила для практичних вправ вихованців старших класів у викладанні" надавалося педагогічним радам. Затверджувалися вони піклувальниками навчальних округів [9, с. 1195].

Зазначимо, що перші учительські інститути в Україні – Феодосійський та Глухівський – були відкриті у 1874 р. у складі одного першого класу. З 1876/77 н.р. вони функціонували у повному складі (трьох класів). А отже, згідно "Положення про учительські інститути" (1872 р.), з цього року вихованці ІІІ кл. мали розпочати проходити педагогічну практику. З цією метою при інститутах були відкриті двокласні міські училища (у 1875 р. при Феодосійському [8, с. 19] та в 1876 р. при Глухівському [7, с. 55]).

З вересня 1876 р. педагогічна рада Феодосійського учительського інституту почала займатися виробленням правил для практичних занять вихованців ІІІ кл. З цією метою на нараді 6 вересня 1876 р. була створена відповідна комісія з викладачів інституту, яка вже 29 листопада цього ж року подала їх на затвердження піклувальнику навчального округу. Правила педагогічної практики були ним затверджені 8 грудня 1876 р. з деякими змінами. У цілому ж такі правила полягали у наступному. Практична професійно-педагогічна підготовка, на думку викладацького складу, мала починатися з пропедевтики, а саме: ще з І кл. викладачі зобов'язувались приділяти велику увагу правильній, простій, чіткій вимові вихованців; а також під час вивчення кожної дисципліни надавати методичні указівки та пояснення щодо викладання цих предметів у міських училищах [8, с. 282]. З ІІ класу починалась спеціальна професійна

підготовка до викладацької діяльності через вивчення курсів педагогіки та методик дисциплін. Крім цього, вихованці II класу зобов'язувалися відвідувати у вільний від занять час зразкове училище "з метою практичного знайомства з тією справою, до якої вони готувалися" [8, с. 283]. Також, упродовж II-го року навчання вони мали спостерігати за зразковими уроками, що давали викладачі інституту в училищі. Метою проведення показових уроків було навчити практикантів визначати завдання кожного заняття і засоби, обрані вчителем для їх досягнення. У зв'язку із цим кожен зразковий урок супроводжувався бесідою керівника з вихованцями щодо обраної теми і її методичної розробки [8, с. 273].

Таким чином, викладачі учительського інституту, крім виконання обов'язків керівників, методистів практики, зобов'язувалися виявити власну майстерність у проведенні уроків. Це, на нашу думку, було великим позитивом, оскільки викладачі-методисти мали бути не лише справжніми теоретиками, а й практиками. Лише за цієї умови вони були спроможні підготувати на належному рівні майбутніх учителів.

Наступний етап практики – безпосередня викладацька діяльність упродовж третього року навчання. Слід зауважити, що, з метою надання можливості вихованцям практикуватися у викладанні, тижневе аудиторне навантаження у III кл. становило лише 12 год. Таким чином, у старшому класі головна увага вихованців зосереджувалася на практично-методичній підготовці, для чого були створені найсприятливіші умови.

На початку навчального року між вихованцями III кл. відбувався розподіл навчального матеріалу окремих предметів міського училища у відповідності до календарно-тематичного плану; визначались години консультацій, що проводили вчителі зразкової школи. Під час таких занять надавалися методичні вказівки, поради та тема уроку на наступний тиждень. У неділю практиканти мали письмово викласти зміст пробного уроку в особливому зошиті, до якого, крім того, записувався увесь розподіл занять та список учнів. Не пізніше понеділка чорнетка конспекту подавалася на виправлення вчителю міського училища, який після перевірки передавав її керівнику практики від інституту. Зауважимо, що форма запису конспекту пробного уроку впродовж року змінювалась. Так, на початку року практикант зобов'язувався детально записувати тему заняття, його мету, завдання, форму викладання, план, питання, надавати навчальний матеріал, зазначати необхідні допоміжні посібники. Пізніше, по мірі набуття вихованцями практичних умінь та навичок, письмовий виклад ходу уроку ставав менш детальним. На кінець року кращі практиканти надавали конспекти лише у вигляді плану із зазначенням найважливіших питань та завдань заняття [8, с. 274-275].

Під час спостереження за пробним уроком інші практиканти

зобов'язувалися вести короткі описові конспекти, в яких відображали хід заняття, використані прийоми навчання тощо. Раз на тиждень під головуванням директора інституту проводились конференції, на яких звітувались практиканти, обговорювались проведені уроки тощо [8, с. 277].

Крім проведення пробних та екзаменаційних уроків, практиканти упродовж III-го року навчання мали скласти одну-дві характеристики на учнів міського училища (за власним вибором). Результати психолого-педагогічних спостережень оприлюднювались на одній із конференцій, обговорювались та впливали навіть на оцінювання поведінки учнів міського училища. Такі спостереження мали на меті "спонукати вихованців інституту вдивлятися в оточуюче їх шкільне життя, частіше спостерігати, цікавитися дітьми, вивчати їх нахили, звички, здібності" [8, с. 278]. Тобто, у майбутньому вироблені уміння та навички мали сприяти врахуванню молодим учителем індивідуальних психологічних особливостей учнів під час проведення уроків, більш ефективному виховному впливу на них.

Під час практики вихованці III кл. частково виконували обов'язки класного керівника, що полягали у відвідуванні та проведенні бесід з батьками невстигаючих учнів, у слідкуванні за виконанням домашнього завдання та порядком в училищі [8, с. 279].

Отже, педагогічною радою Феодосійського учительського інституту було визначено, що педагогічна практика має зосереджуватися не лише на третьому році навчання. Одразу чітко вимальовувалися види та етапи практики. Таким чином, практична професійно-педагогічна підготовка включала практику пасивну (отримання методичних указівок та порад з 1-го року навчання, спостереження за показовими уроками та відвідування у вільний від занять час міського училища на 2-му році навчання) й активну (проведення пробних і екзаменаційних уроків, здійснення психолого-педагогічних спостережень та написання характеристик, виконання обов'язків класного керівника, участь у конференціях). Активна практика зосереджувалася переважно у III кл. Можемо виокремити чітку структуру практичної професійно-педагогічної підготовки: 1) пропедевтичний етап (методичні поради та вказівки, вивчення педагогіки й окремих методик, відвідування училища); 2) спостереження за показовими уроками викладачів; 3) самостійне проведення пробних та екзаменаційних уроків; 4) психолого-педагогічні спостереження і написання шкільних характеристик; 5) виконання обов'язків класного керівника.

У цілому, практична професійно-педагогічна підготовка в учительських інститутах у період 1874–1904 рр. характеризувалась становленням змісту педагогічної практики, її видів, структури шляхом експериментування. Для цього періоду характерним є і невизначеність у необхідності здійснення практичної психолого-педагогічної підготовки та необхідності вироблення у

практикантів умінь в організаторській і виховній роботах, про що свідчить то поява, то зникнення психолого-педагогічних спостережень за учнями міських училищ з метою написання шкільних характеристик та виконання обов'язків класного керівника.

Наступний етап у становленні та розвитку практичної професійно-педагогічної підготовки в учительських інститутах припадає на 1905–1916 рр. Цей період виявився досить насиченим, складним, суперечливим. Так, у зв'язку із загостренням суспільно-політичних подій у країні виникає необхідність скликання з 26 лютого по 6 березня 1907 р. наради представників учительських інститутів, на якій серед інших питань розглядалося й питання про місце педагогічної практики у професійно-педагогічній підготовці та про її організацію [10, арк. 3 зв.]. Обговорення цього питання було викликане занепадом практичної професійно-педагогічної підготовки в деяких учительських інститутах на початку ХХ ст.

Не зважаючи на ту обставину, що правила склалися різними педагогічними радами, аналіз архівних документів, а саме звітів директорів учительських інститутів за 1909–1916 рр. (Глухівського, Феодосійського, Київського, Вінницького, Полтавського, Миколаївського, Чернігівського), "Правил щодо практичних занять вихованців III кл. учительських інститутів Київського навчального округу в зразкових при інститутах училищах", "Правил для практичних вправ вихованців III кл. Миколаївського учительського інституту в міському при інституті училищі, затверджених піклувальником Одеського навчального округу 10 вересня 1915 р." дає можливість стверджувати, що педагогічна практика, як і раніше, з кінця ХІХ ст., проходила вихованцями III кл. Мала таку ж структуру, послідовність етапів і їх тривалість, спільну мету – набуття навичок та умінь у викладанні й вихованні.

Однак, вивчення згаданих правил дозволяє зробити висновок про поглиблення та розширення змісту педагогічної практики, надання вагомого значення усім її складовим. Так, у 1905–1916 рр. підвищено вимоги до спостережень за показовими уроками вчителів зразкового училища, розширено коло завдань, поставлених перед практикантами у ході пасивної практики. Важливим етапом стало складання детальних звітів про спостереження за показовими уроками.

У цілому, педагогічна практика в учительських інститутах періоду 1909 – 1916 рр. характеризувалась послідовністю, поступальністю, відбувалась від пасивного спостереження до безпосередньої викладацької діяльності. У ці роки спостерігається підвищення уваги до аналізу пробних та зразкових уроків. Так, директор Київського учительського інституту К. Щербина був переконаний, що практика без ґрунтовного аналізу пробних та зразкових уроків втрачає цінність [5, арк. 11 зв.]. Тепер (у період 1905–

1916 рр.), після завершення пробного уроку, на найближчому занятті з методики, викладач інституту проводив за присутності та участі всіх вихованців III кл. його детальний аналіз.

Особливістю цього періоду стало й те, що пробні уроки проводились упродовж місяця. Далі практиканти починали давати, так звані, "зразкові" уроки, у підготовці до яких надавалося більше самостійності. До проведення зразкових уроків допускались лише практиканти, які провели не менше одного пробного уроку з кожної дисципліни навчального плану міського училища. Перед початком зразкового уроку викладач обирав із практикантів-спостерігачів рецензента, який у звіті відображав хід уроку, зазначав переваги та недоліки, що були ним помічені. Власні судження щодо проведеного уроку рецензент підкріплював посиланнями на положення дидактики та окремих методик [4, арк. 4].

Як і раніше, конференція з аналізу звітних практичних уроків відбувалась за присутності директора інституту (він обов'язково спостерігав за ходом їх проведення), викладачів, учителів зразкового училища та вихованців III кл. і проходила в позанавчальний час – як правило, щосуботи після вечірнього богослужіння та тривала не менше 2,5 – 3-х годин [3, арк. 17 зв.]. Крім того, в архівних документах, зокрема звітах директорів учительських інститутів, знаходимо схему аналізу звітних уроків, запозичену з досвіду діяльності німецьких учительських семінарій [3, арк. 17]. Рецензент зачитував частину звіту, де відображався хід уроку, після чого практикант указував на недоліки, які він особисто помітив. Далі – зачитувалась остання частина звіту, де враховувалась думка рецензента про урок. За цим висловлювали зауваження інші вихованці. Практикант мав право заперечувати, відстоювати власну позицію. Керівник практики від інституту узагальнював усі зауваження, вказував на суттєві помилки та звертав увагу вихованців на позитивні моменти уроку. Наприкінці висловлював власну думку про оцінку. Остаточний варіант оцінки виставлявся директором інституту та заносився до відповідної відомості [4, арк. 4]. Подібний глибокий та детальний аналіз зразкових уроків сприяв міцному усвідомленню методики проведення уроків у міському училищі, виробленню практичних умінь та навичок, необхідних для майбутньої викладацької діяльності.

На жаль, оцінка з практики в цей період не вносились до атестатів випускників. Хоча викладачі учительських інститутів високо оцінювали значення педагогічної практики у підготовці майбутніх учителів, про що свідчить і той факт, що питання про дозвіл на виставлення оцінки з практики в атестати піднімалося неодноразово. Наприклад, ухвала з клопотанням про такий дозвіл перед підпунктувальником Одеського навчального округу була прийнята 7 грудня 1915 р на засіданні

педагогічної ради Феодосійського учительського інституту під головуванням директора П. Делова [2, арк. 3].

Майбутня професія випускників учительських інститутів передбачала не лише суто викладацьку діяльність, а й виховну. У звітах директорів учительських інститутів, починаючи з 1909 р., знаходимо згадки про такий вид педагогічної практики, як чергування. Вихованців по двох призначали черговими. Вони, як правило, виконували обов'язки помічника вчителя або класного наставника. За ходом практики спостерігав учитель відповідного класу міського училища [1, арк. 35]. Чергові практиканти вважалися відповідальними за порядок, дисципліну. Вони мали приходити в училище за годину до початку занять, слідкувати за чистотою та охайністю учнів [4, арк. 4 зв.].

Таким чином, випускники учительських інститутів готувалися не лише до викладацької діяльності, а й до роботи класних керівників. Завдяки цьому виду практики молоді вчителі були обізнані з труднощами, які могли виникати в навчально-виховному процесі міського училища. Крім того, практика дисциплінувала самих вихованців учительських інститутів, виховувала відповідальність. Зауважимо, що в правилах практичних уроків вихованців III кл. періоду 1874–1904 рр. цей вид практики не виділявся окремо, не описувалися обов'язки чергового. У період 1905–1916 рр. чергування стали важливим елементом практичної професійно-педагогічної підготовки.

У цей період чітко визначилися і з необхідністю практичної психолого-педагогічної підготовки. Педагогічна практика у III кл. спрямовувалась на спостереження за одним-двома учнями зразкового училища. В кінці навчального року такі спостереження оформлювались у вигляді шкільних характеристик і здавались на перевірку директору інституту. Для вивчення особистості учня застосовувались психолого-педагогічні спостереження під час занять, перерв і в позаурочний час. Вихованці учительських інститутів відвідували їх і вдома з метою знайомства з родинами, домашньою атмосферою, матеріальним становищем. Спостереженням передувало ґрунтовне, послідовне, поетапне вивчення педагогіки і психології на теоретичному рівні, ознайомлення з необхідною психолого-педагогічною літературою. Так, у "Щорічнику Глухівського учительського інституту" за 1912–1913 рр., де було надруковано характеристики на учнів міського при Глухівському учительському інституті училища, зазначалося, що під час спостережень та складання характеристик вихованці керувались програмою дослідження особистості О. Лазурського та вказівками Віреніуса, з працями яких вони були ознайомлені на уроках з педагогіки [6, с. 376].

Щоб успішно вивчати психічне життя дітей, вихованцям потрібно було

виробити вміння точно спостерігати всі зовнішні прояви (дії, рухи, мову, міміку), а головне – навчитися правильно тлумачити психологічне значення цих зовнішніх проявів. Адже недостатньо помітити зміну у виразі обличчя, потрібно зрозуміти, що вона означає. Характеристики містили детальний аналіз психічних процесів учнів: особливості їх відчуттів, сприймання, пам'яті, мислення, мови, уваги, волі та уваги. Систематичне, ретельно продумане вивчення ряду вчинків і висловлювань давало можливість виявити дійсні особливості психіки людини, встановити закономірності розвитку і зміни. Характеристики містили і детальний аналіз психічних властивостей особистості: темпераменту, характеру, здібностей.

Отже, підпрактика в учительських інститутах у 1905–1916 рр. набула більш змістовного наповнення. Види (пасивна та активна) та етапи практики залишилися без суттєвих змін. Проте, вона остаточно зосередилася лише на третьому році навчання. Водночас, у цей період спостерігається поглиблення та розширення змісту практичної професійно-педагогічної підготовки в учительських інститутах за рахунок нових видів підпрактики. На особливу увагу заслуговує музейна практика вихованців III кл. Глухівського учительського інституту. Її запровадження було зумовлене необхідністю покращення практично-методичної підготовки випускників учительських інститутів враховуючи життєвий досвід, відсутність можливості надати методичну допомогу молодому викладачу на місці роботи (яка часто перебувала у важко доступних, віддалених місцевостях країни). Тому було вирішено відкрити при інституті у 1909 р. педагогічний музей.

Музейна практика була запроваджена у Глухівському учительському інституті з початку 1910/11 н.р. [13, арк. 5 зв.]. Її організація була досить детально продумана. Як правило, практичні заняття проходили щоденно з 17 до 19 години упродовж навчального року. На початку навчального року викладачі інституту розподіляли вихованців на групи (відповідно до відділів музею), кожній з яких вказувалися певні навчальні посібники та методичні рекомендації, які вони досліджуватимуть. До 1 березня вихованці мали надати письмові реферати, які являли собою аналіз навчальних посібників та методичних рекомендацій з предметів, які вивчалися в міських училищах. Реферати заслуховувались на особливих педагогічних зборах у присутності викладача (за спеціальністю) та під головуванням директора інституту. В обговоренні брали участь усі вихованці. Результати обговорень (переваги та недоліки навчальних та наочних посібників, методичних рекомендацій, ступінь їх придатності для використання вчителями міських училищ) заносились до протоколів, які потім роздавались кожному вихованцю III кл. і слугували своєрідними методичними довідниками [6, с. 387].

Зауважимо, що прилюдні обговорення рефератів, сприяли розповсюдженню інформації серед широкого кола майбутніх учителів. Оскільки вихованці працювали у вузько визначеному предметному напрямі, обговорення рефератів надавало їм можливість ознайомитися з навчальними посібниками та методичними рекомендаціями з інших дисциплін.

Уважаємо, що музейна практика сприяла виробленню вмінь критично сприймати навчальну літературу, допомагала зорієнтуватися майбутнім учителям міських училищ у великій кількості навчальних та наочних посібників, підручників, методичних рекомендацій. Від вихованців вимагалися глибокі знання з психології, методик, аналітичні вміння. Перед написанням реферату вихованець мав самостійно досконало вивчити всю літературу з певного напрямку, яка зберігалася в педагогічному музеї, виокремити недоліки та переваги окремих методичних рекомендацій чи навчальних посібників, враховуючи вікові особливості учнів, на яких вони були розраховані.

Музейна практика в інших учительських інститутах організовувалася на зразок запровадженої у Глухівському учительському інституті, однак була необов'язковою і не носила такої назви. Як правило, звіти про таку роботу інститутів акумулювалися в розділі "Позакласні навчальні заняття учнів; практичні заняття їх викладанням; екскурсії" [5, арк. 18]. Така діяльність полягала в ознайомленні студентів з різноманітною навчальною літературою для вищого початкового училища, складанні критичних оглядів на неї [12, арк. 19].

Особливо важкими та невизначеними для учительських інститутів, мало представленими в архівних документах виявилися 1917–1920 рр. Зазначимо, що з 1917/18 н.р. в учительських інститутах була введена спеціалізація. Отже, з цього року випускники мали проводити пробні уроки не з усіх предметів курсу вищого початкового училища, а лише з окремої групи дисциплін. Проте, в архівах нами не було віднайдено документів, які б ілюстрували внесення змін педагогічними радами до правил практичних занять вихованців III кл. Тому залишається невідомим кількість таких пробних уроків. Проте, у звіті директора Вінницького учительського інституту зазначається, що у 1917/18 н.р. педагогічна практика відбувалася у чіткій відповідності з правилами, затвердженими для всіх учительських інститутів Київського навчального округу [11, арк. 171 зв.]. Цей факт дає підстави стверджувати про дотримання навчальними закладами єдиної структури практики.

Педагогічній практиці надавалось у ці роки великого значення. Тимчасові свідоцтва учительських інститутів (зокрема, Київського) за 1918 р. містять окремі оцінки з практичних занять з української, російської

мов, математики, історії, географії, природознавства, фізики [14, арк. 94].

Отже, невід'ємною складовою професійно-педагогічної підготовки в учительських інститутах України другої половини XIX – початку XX ст. була практична професійно-педагогічна підготовка. Вона здійснювалась на ґрунтовній теоретичній основі, що закладалася в процесі теоретичної професійно-педагогічної підготовки, передусім у вивченні інтегрованого курсу “Педагогіка”. Відбувалося дотримання принципу єдності теоретичної та практичної підготовки. Об'єктами педагогічної практики були кращі міські (вищі початкові) училища, які ще називали “зразковими” або “дослідними”. Такі училища мали ґрунтовну навчально-матеріальну базу (кабінети, майстерні), тут працювали досвідчені педагоги. Позитивним моментом слід уважати і те, що зразкові міські (вищі початкові) училища входили до єдиного навчально-виховного комплексу кожного з учительських інститутів.

Аналіз процесу становлення і розвитку практичної професійно-педагогічної підготовки в учительських інститутах України другої половини XIX – початку XX ст. дозволив виокремити ряд провідних ідей та актуалізувати досвід їх діяльності в сучасних умовах модернізації системи вітчизняної педагогічної освіти: дотримання принципу єдності педагогічної теорії, методики і практики у підготовці майбутнього вчителя, поглиблення її методичної складової, інтеграція психологічного і педагогічного знання, поєднання викладачами педагогічної діяльності в учительському інституті та школі, організація педагогічного ВНЗ як навчально-виховного комплексу.

Використана література:

1. Державний архів Миколаївської області. – Ф. 115, оп. 1, спр. 84, 74 арк.
2. Державний архів Миколаївської області. – Ф. 115, оп. 1, спр. 132, 75 арк.
3. Державний архів м. Києва. – Ф. 175, оп. 1, спр. 54, 117 арк.
4. Державний архів м. Києва. – Ф. 175, оп. 1, спр. 80, 21 арк.
5. Державний архів м. Києва. – Ф. 175, оп. 1, спр. 192, 102 арк.
6. Ежегодник Глуховского учительского института. Год первый / под ред. М. С. Григоревского. – К.: Типография т-ва И. Н. Кушнерев, 1912. – 437 с.
7. *Задорожна Л. В.* Педагогічні здобутки викладачів Глухівського учительського інституту дореволюційного періоду (1874–1917 рр.) / Л. В. Задорожна. – Глухів: РВВ ГДШ, 1999. – 76 с.
8. *Лениц Н. И.* Историко-статистический очерк десятилетия Феодосийского учительского института. 1874–1884 / Н. И. Лениц. – Феодосия, 1888. – 532 с.
9. Сборник постановлений по Министерству народного просвещения. – Том 5: Царствование императора Александра II. 1871–1873. – СПб., 1877. – 2258 с.
10. ЦДАК України. – Ф. 707, оп. 229 (1907), спр. 2, 249 арк.
11. ЦДАК України. – Ф. 707, оп. 299 (1917), спр. 3, 198 арк.
12. ЦДАК України. – Ф. 707, оп. 259 (1916), спр. 342, 43 арк.
13. ЦДАК України. – Ф. 707, оп. 259 (1916), спр. 343, 38 арк.
14. ЦДАК України. – Ф. 707, оп. 311 (1918), спр. 5, 148 арк.

КРАВЧЕНКО И. Н. *Практическая профессионально-педагогическая подготовка в учительских институтах Украины (вторая половина XIX – начало XX в.)*

Проанализировано процесс становления и развития практической профессионально-педагогической подготовки в учительских институтах Украины второй половины XIX – начала XX в., актуализирован опыт их деятельности в современных условиях модернизации национального педагогического образования.

Ключевые слова: практическая профессионально-педагогическая подготовка, учительский институт, педагогическая практика, музейная практика.

КРАВЧЕНКО I. M. *Practical professionally pedagogical preparation of teachers' institutes of Ukraine in the second half of XIX – beginning of XX century.*

The process of formation and development of professionally pedagogical preparation in the teaching institutes of Ukraine in the second half of XIX – beginning of XX century was analyzed, experience of their activity was made actual in the modern condition of modernization of national pedagogical education.

Keywords: practical professionally pedagogical preparation, teaching institute, pedagogical practice, museum practice.

Ліхціцька Л. М.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ ДО МИСТЕЦЬКОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розкриваються основні положення дослідження та результати формуальної діагностики рівнів готовності майбутніх вчителів музики до мистецької інноваційної діяльності. Виявлено значну динаміку позитивних змін, що дає підстави стверджувати про необхідність її впровадження в музично-педагогічний процес вищих навчальних закладів України.

Ключові слова: варіативно-рухлива модель готовності мистецької інноваційної діяльності (ГМЦД), учитель музики, формулючий експеримент.

Сучасні освітні реалії сьогодення, спричинені входженням України в Болонську систему вищої освіти, а також зміни у політичній і соціально-економічних сферах в суспільстві, інтеграція національної освітньої системи в європейський освітній простір, вимагають посилення інформаційно-технологічного рівня знань студентів, озброєння їх комплексом як академічних якісних знань так і новітніх науковоміських й інформаційних технологій.

Головними умовами зміцнення авторитету української держави і конкурентоспроможності фахівців різного профілю на міжнародній арені є утвердження високих технологій та підготовка вчителів педагогічного напрямку здатних до мобільності, творчого вирішення завдань, швидкого опрацювання великої кількості навчальної інформації, формування навичок